

Koninklijke verslaggeving

Wat voor informatie staat er in de jaarverslagen van Europese vorstenhuizen? Publiceren ze allemaal wel een verslag? En hoe worden ze gecontroleerd? De verschillen zijn aanzienlijk.

TEKST LIEUWE KOOPMANS | BEELD CORBIS

Het is een onderwerp waar veel mensen een mening over hebben, al dan niet gefundeerd: de financiën van het vorstenhuis. Vaak gaat het dan over het vermeende verkwistende gedrag van de monarchie, ofwel 'het over de balk gooien van belastinggeld'. Wie iets dieper graaft komt er al snel achter dat het achterliggende probleem van dit cynisme de gebrekkige transparantie over de uitgaven van de vorsten is. Onduidelijkheid is al snel een voedingsbron voor kwade geruchten.

In veel landen met een vorstenhuis vinden regering en parlement de bindende rol van hun vorst of vorstin relevant en zijn zij beducht voor dit cynisme. Om het draagvlak voor de monarchie onder de bevolking hoog te houden, discussiëren zij nu over de kwaliteit van de financiële verslaggeving van het vorstenhuis. Hoe staat het op dit moment met deze kwaliteit? 'de Accountant' legde de verslaggeving van verschillende Europese vorstenhuizen onder het vergrootglas.

KWALITEITSVERSCHILLEN

De kwaliteit van de verslaggeving verschilt aanzienlijk. Een aantal vorstenhuizen, zoals die van Groot-Brittannië en Noorwegen, publiceert een volledig jaarverslag. Maar er zijn ook monarchieën die helemaal niets bekend maken, zoals Spanje, Monaco en Luxemburg. Tot slot is er nog een middengroep. Deze vorstenhuizen, waaronder die van Nederland en België, publiceren geen of een zeer beperkt eigen jaarverslag maar toch is er wel enig zicht op de uitgaven. Ook in de controle op de verslaggeving bestaan verschillen. Groot-Brittannië en de Scandinavische landen hebben een externe accountant voor hun koningshuis. In Nederland wordt de controle gedaan door de auditdiensten van ministeries of overheidsinstellingen. En in Spanje heeft koning Juan Carlos sinds kort een interne auditor in de arm genomen om zelf zicht te krijgen op de

uitgaven van het Spaanse koningshuis. Dit na druk vanuit het Spaanse parlement.

'CIVIELE LIJST'

Wat staat er nu precies in de verslagen? In de eerste plaats een overzicht van de inkomsten. Dat is bijna altijd een bijdrage vanuit regering of parlement. In veel verslagen komt in dit verband de term 'civiele lijst' voor, het jaargeld dat aan de vorst(in) wordt toegekend om de taken goed uit te kunnen voeren. Ook voor de kroonprins en -prinses wordt in veel gevallen een aparte bijdrage verantwoord. Daarnaast geeft de staat in een aantal

Een aantal vorstenhuizen publiceert een volledig jaarverslag, andere helemaal niets.

landen specifiek een bijdrage voor onderhoud van kastelen die het vorstenhuis van de staat in bruikleen heeft.

In het overzicht van de uitgaven is personeel, verbonden aan de hofhouding, veelal een vast terugkerend item en bij de meeste vorstenhuizen de grootste uitgavenpost. Ook huisvesting en onderhoud van gebouwen is een relevante kostenpost.

De verslaggeving over de andere kostenposten wisselt per land wat betreft het detailniveau. Het valt op dat bijna geen enkel verslag informatie verstrekt over de kosten voor beveiliging van de leden van het vorstenhuis. Dit zorgt voor een forse vertekening van het budget voor het koningshuis, aangezien het daarbij kan gaan om vele tientallen miljoenen euro's. Alleen de Nederlandse overheid geeft aan welk bedrag aan beveiliging van het koningshuis wordt uitgegeven.

GROOT-BRITANNIË

Het vorstenhuis van Groot-Brittannië publiceert met afstand de meeste en ook de meest gedetailleerde informatie. Het

financiële verslag, ruim 130 pagina's dik, geeft bijvoorbeeld nauwkeurig de loon- en pensioenoverzichten van de werknemers aan het hof en verschilt daarin nauwelijks van een gemiddeld beursgenoteerd bedrijf. Daarnaast is er een uitgebreide uitsplitsing naar kostensoort. Zo is de informatie over de reiskosten onderverdeeld in reizen via water, trein en helikopter en vliegtuig. De detaillering gaat zo ver dat er zelfs een uitsplitsing is naar vaste en variabele kosten en naar het type vliegtuig. Helemaal zonder reden is de publicatie van deze data overigens niet, aangezien de Britse pers regelmatig met argwaan het reisgedrag van het vorstenhuis beziet.

Verder is interessant dat privéuitgaven van koningin Elizabeth en kroonprins Charles vallen buiten de inkomsten en uitgaven in het reguliere koninklijke jaarverslag. Zij financieren deze door middel van de opbrengsten uit hun eigendommen in de hertogdommen Lancaster en Cornwall. Ook van deze *duchies* zijn uitgebreide jaarverslagen.

SCANDINAVIË

De koningshuizen van Noorwegen en Denemarken publiceren beide een jaarverslag dat een combinatie is van een tekstueel overzicht van de activiteiten van de monarchie in het afgelopen jaar en van de financiële jaarrekening. In de jaarrekening is er een specifieke toelichting naar kostensoort (personeel, communicatiekosten, onroerend goed etc.), die minder gedetailleerd is dan die van het Britse koningshuis.

Denemarken en Noorwegen gaan wel verder in hun informatieverstrekking over de vermogenspositie. Op de balans staan banktegoeden en waardepapieren en in de resultatenrekening is een post 'financieel resultaat' opgenomen. Onduidelijk blijft echter of dit het totale vermogen van de vorstenhuizen betreft. Verder vermeldt het Deense verslag de privéuitgaven van zowel het koningsechtpaar als het kroonprinselijk echtpaar. Vooral deze laatste post trekt de

De laatste jaren dringt het Spaanse parlement aan op meer openheid.

Wie controleert uitgaven koningshuis?

Groot-Brittannië	KPMG
Noorwegen	Deloitte
Denemarken	KPMG
Zweden	externe accountant en audit vanuit parlement
Spanje en België	geen controle
Nederland	Auditdiensten diverse ministeries en Algemene Rekenkamer

aandacht van de Deense pers, die de kroonprinses inmiddels met Imelda Marcos heeft vergeleken. Het Zweedse koningshuis blijft duidelijk achter voor wat betreft informatievoorziening. Er wordt geen apart jaarverslag gepubliceerd en men volstaat op de website met het verstrekken van het budget en waar dit globaal aan wordt uitgegeven.

SPANJE EN DWERGSTATEN

Van het Spaanse koningshuis is alleen het bedrag bekend dat het door de regering krijgt toegekend (ongeveer acht miljoen euro). Er is geen transparantie over hoe de koninklijke familie dit besteedt. Lange tijd kwam het koningshuis hier door zijn populariteit mee weg, maar de laatste jaren dringt het parlement aan op meer openheid.

De Spaanse koning laat nu onderzoeken waar het geld aan wordt uitgegeven. Of dit ook leidt tot een jaarverslag valt op dit moment moeilijk te zeggen. In Luxemburg en Monaco is er nog minder bekend over de bijdragen van de staat aan het vorstenhuis en over de besteding ervan. Van deze landen is derhalve ook niet bekend of de staat über-

haupt een bijdrage levert, althans niet uit de jaarverslagen.

Een vorstenhuis dat in elk geval géén bijdrage van regeringswege ontvangt is dat van Liechtenstein. De prinselijke familie van dit dwergstaatje bezit een eigen bank (LGT Group) en met het dividend kan de familie de eigen uitgaven financieren. Omdat de prins van Liechtenstein geen staatsbijdrage ontvangt, hoeft hij de uitgaven ook niet te verantwoorden. Over zijn bestedingen rapporteert hij dan ook niet in het openbaar.

BELGIË

Het Belgische koningshuis publiceert geen jaarverslag. Wel is bekend wat de civiele lijst is, en waar dit in grote lijnen aan wordt uitgegeven. Er worden geen

bedragen vermeld, maar percentages, en deze percentages zijn een twaalfjarig gemiddelde. Zo ging tussen 1995 en 2007 66 procent van de civiele lijst naar personeelsuitgaven en twaalf procent naar onderhoud van gebouwen en meubilair. In dit kostenoverzicht ontbreken de post reiskosten naar aanleiding van vlieg-reizen, en de telefoonkosten. Het is een publiek geheim dat het koningshuis gratis gebruik mag maken van de diensten van Belgacom en Brussel Airlines.

Op de uitgaven van de civiele lijst is geen controle door regering of parlement.

Verder publiceert het Belgisch koningshuis de dotaties aan de leden van de koninklijke familie, maar vermeldt het niets over de besteding ervan. De Belgische regering is overigens voornemens deze dotaties, met uitzondering van die aan de kroonprins, te schrappen.

Wat kost de monarchie? (budgetten 2007, € mln)

Het is moeilijk een goede vergelijking te maken van de kosten van de Europese vorstenhuizen. Er is geen uniformiteit in de vaststelling van het budget. In het ene land krijgt de vorst wel een vergoeding voor vlieggasten, in het andere niet. De ene vorst krijgt wel een privévergoeding van de regering, de andere niet, en in het ene land is wel expliciet geld vrijgemaakt voor beveiliging en in andere niet. Het Nederlands Koninklijk Huis lijkt in onderstaande tabel relatief duur, maar dat moet wel in dit perspectief worden bezien.

Nederland	107,0
Groot-Brittannië	49,4
Noorwegen	19,0
Denemarken	11,0
Zweden	10,3
België	8,5
Spanje	8,0

NEDERLAND

Het Nederlands vorstenhuis publiceert geen verslag van het 'Koninklijk Huis' maar wel van het 'Huis der Koningin'. Althans, het ministerie van Algemene Zaken publiceert dat. Het verslag is op zichzelf niet groot: er is alleen informatie over de uitkeringen aan koningin Beatrix, kroonprins Willem-Alexander en prinses Maxima. Wie wil weten waaraan deze dotaties worden uitgegeven moet zich wenden tot het controleverslag dat is opgesteld door de Algemene Rekenkamer. Deels betreft dit 'inkomen', deels kosten. De kosten worden onderverdeeld in personeelskosten, hetgeen vooral personeel betreft dat in de onmiddellijke omgeving van de koningin of kroonprins verkeert, en overige kosten. Overigens verdwijnt deze kostenuitsplitsing vanaf volgend jaar, omdat de regering een dergelijke onderverdeling 'verouderd' vindt.

Het vorstenhuis van Groot-Brittannië publiceert met afstand de meest gedetailleerde informatie.

Begroting Nederlands Koninklijk Huis 2009 (€ mln)

Uitkering koningin en kroonprins	7,0	Materieel beveiliging Koninklijk Huis	3,8
Declarabele functionele uitgaven		<i>Buitenlandse Zaken</i>	
<i>Binnenlandse Zaken</i>		Staatsbezoeken	1,5
Personeel (hofpersoneel, secretariaat etc.)	7,8	Evenementen en overige bezoeken	0,3
Materieel (facilitair, bijvoorbeeld bureauvoorzieningen)	3,3	<i>Defensie</i>	
<i>Verkeer & Waterstaat</i>		Personeel (Militaire Huis Koningin, bemanning	
Personeel (stalpersoneel)	3,4	Groene Draeck)	1,9
Materieel (rijtuigspark)	2,2	Beveiliging (beveiliging door marechaussee	
<i>VROM</i>		van Koninklijk Huis)	25,9
Personeel (ondersteunend op paleislocaties)	5,8	Luchttransport	0,5
Materieel (beheerskosten paleizen en parken)	2,7	Onderhoud Groene Draeck	0,1
Overige uitgaven in andere begrotingen		<i>Verkeer & Waterstaat</i>	
Kabinet der Koningin	2,3	Inzet regeringsvliegtuig	0,6
<i>Algemene Zaken/RVD</i>	1,0	Inhuur civiele luchtvaartuigen	0,4
<i>Binnenlandse Zaken</i>		<i>VROM</i>	
Personeel beveiliging leden Koninklijk Huis	10,0	Structurele uitgaven paleizen	4,5
		Investerings- en renovatieprojecten	25,0
		Totale begroting Koninklijk Huis	110

In het verslag van het Huis der Koningin is verder nog een bijlage opgenomen die veel informatie biedt over aanvullende uitgaven door verschillende ministeries aan het Koninklijk Huis. Dit betreft in de eerste plaats de zogeheten 'declarabele functionele uitgaven' zoals die staan vermeld in de verslagen van de ministeries van Binnenlandse Zaken, VROM en Verkeer en Waterstaat. Het gaat vooral om uitgaven voor hofpersoneel en onderhoud van paleizen en de inventaris. Daarnaast is er een globaal overzicht van uitgaven door verschillende ministeries die 'te relateren zijn' aan het Koninklijk Huis, zoals de inzet van marechaussee, de Rijksvoorlichtingsdienst, staatsbezoeken, de inzet van het regeringsvliegtuig en ook het omstreden onderhoud aan zeilschip de Groene Draeck. Bovendien zijn in dit

Groot-Brittannië en de Scandinavische landen hebben een externe accountant voor hun koningshuis.

overzicht, en daarin verschilt Nederland met andere Europese landen, beveiligingskosten opgenomen.

NIEUWE STRUCTUUR

Hoewel Nederland wel zicht heeft op hoeveel er in totaal aan het Koninklijk Huis wordt uitgegeven (circa 107 miljoen euro in 2007), ontbreekt het in de financiële verslaggeving aan detaillering. Per ministerie worden alleen totaalbedragen gegeven en geen verdere specificatie. Dit

leidde al tot enkele vinnige debatten tussen parlement en premier. Uiteindelijk besloot het kabinet om het ministerie van Algemene Zaken een coördinerende rol te geven bij de uitgaven voor het Koninklijk Huis.

Vanaf Prinsjesdag 2008 bevat de begroting van dit ministerie een overzicht van alle kosten voor het Koninklijk Huis (*zie kader*), een begroting die tamelijk gedetailleerd is in de toelichting. Verder zal een commissie onder leiding van oud-minister van Financiën Gerrit Zalm een onderzoek doen naar een nieuwe structuur voor de uitgaven voor het Koninklijk Huis. Of dit zal leiden tot meer detaillering in de verslaggeving is op dit moment nog onduidelijk. □